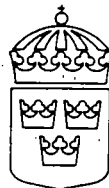

Regeringens proposition

1994/95:96

Garanterat studentinflytande genom bibehållet
kårobligatorium

Prop.
1994/95:96

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 27 oktober 1994.

Ingvar Carlsson

Carl Tham
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att obligatoriet för studenter att tillhöra särskilda studentsammanslutningar, det s.k. kårobligatoriet, bibehålls.

Innehållsförteckning

Prop. 1994/95:96

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Ärendet och dess beredning	3
3	Bibehållet kårobligatorium	4
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 oktober 1994	6

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att obligatoriet för studenter att tillhöra särskilda studentsammanslutningar bibehålls (avsnitt 3).

2 Ärendet och dess beredning

Enligt 1 kap. 1 § första stycket och 4 kap. 4 § högskolelagen (1992:1434) får regeringen meddela föreskrifter om skyldighet för studenterna vid högskolor under statligt, kommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap att tillhöra särskilda studentsammanslutningar. Sådana föreskrifter finns i förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar för fakultet. Enligt 1 och 4 §§ i den förordningen skall den som studerar vid en statlig högskoleenhet vara medlem i den studentkår som finns vid enheten. Enligt 7 § i samma förordning skall studenten också vara medlem i sådan nation eller studentförening för fakultet som finns vid enheten och som studenten hade varit skyldig att tillhöra enligt de föreskrifter som gällde omedelbart före den 1 juli 1983. Av 12 § framgår att en studentkår skall ha till ändamål att främja medlemmarnas studier och vad som har sammanhang med dessa. Motsvarande bestämmelse finns i 17 § för nationer och studentföreningar för fakultet.

Riksdagen beslutade under våren 1993 (prop. 1992/93:169, bet. 1992/93:UbU14, rskr. 1992/93:363) att skyldigheten för studenterna att tillhöra särskilda studentsammanslutningar, det s.k. kårobligatoriet, skulle upphöra från och med den 1 juli 1995. Regeringen bemyndigade chefen för Utbildningsdepartementet att tillkalla en särskild utredare för att utreda vilka praktiska åtgärder som behövde vidtas för att genomföra riksdagens beslut.

I mars 1994 överlämnades betänkandet *Avveckling av den obligatoriska anslutningen till studentkårer och nationer* (SOU 1994:47). Betänkandet utgick från förutsättningen att kårobligatoriet skulle avvecklas på ett sådant sätt att de uppgifter som i dag fullgörs av studentsammanslutningarna i viss utsträckning skulle läggas på universiteten och högskolorna. Vidare att de studenter som står utanför sammanslutningarna inte skulle vara skyldiga att betala någon avgift för att uppgifterna fullgörs. Betänkandets förslag innebar alltså att kårobligatoriets avskaffande skulle bekostas av staten.

Inom Utbildningsdepartementet utarbetades en promemoria i vilken föreslogs att avvecklingen av kårobligatoriet skulle ske på ett i viss mån annorlunda sätt än det som hade föreslagits i betänkandet. I promemorian föreslogs bl.a. att studenterna skulle vara skyldiga att betala en avgift för att de uppgifter som avses i föregående stycke fullgörs; avgiften skulle som utgångspunkt betalas till universitetet eller högskolan.

Promemorian diskuterades vid en hearing anordnad av Utbildningsdepartementet i augusti 1994. Vid hearingen deltog företrädare för universitet, högskolor och studentsammanslutningar. Promemorian kritiserades i olika hänseenden. Bl.a. anfördes att principen om en avgiftsfri högre

utbildning inte upprätthölls, om universiteten och högskolorna fick rätt att ta ut en avgift av studenterna.

Invändningarna mot kårobligatoriet har främst grundats på den s.k. negativa föreningsfriheten, dvs. rätten att stå utanför politiska, religiösa, kulturella och andra sådana sammanslutningar. Den negativa föreningsfriheten har ett grundlagsskydd i 2 kap. 2 § regeringsformen. De obligatoriska studentsammanslutningarna hör dock inte till de sammanslutningar som omfattas av den negativa föreningsfriheten. Detta underströks av 1973 års fri- och rättighetsutredning i betänkandet *Medborgerliga fri- och rättigheter* (SOU 1975:75 s. 196 f.) och chefen för Justitiedepartementet instämde i att kårobligatoriet föll utanför grundlagsregelns tillämpningsområde (prop. 1975/76:209 s. 145 f.). Studentsammanslutningar kunde "med hänsyn till sitt ändamål" inte anses som "sammanslutning av politisk eller annan åskådningsskäraktär". Kårobligatoriet har dessutom prövats av Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna; obligatoriet har inte ansetts vara i strid med Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

3 Bibehållet kårobligatorium

Regeringens förslag: Kårobligatoriet skall bibehållas.

Skälen för regeringens förslag: Studentsammanslutningarnas huvudsakliga uppgift är att bevaka utbildningen och ha hand om den studiesociala verksamheten. Studentsammanslutningarnas verksamhet är sedan lång tid tillbaka en del av livet vid universiteten och högskolorna. Sammanslutningarna har viktiga studiesociala uppgifter och skapar förutsättningar för studenternas medinflytande i universitetens och högskolornas beslutande organ. Studenternas självförvaltning genom kårer och nationer ger erfarenhet och träning i demokratiskt arbete.

Studenterna är en del av universiteten och högskolorna. Det är deras läroprocess och personliga utveckling som skall stimuleras. Därför är det av största vikt att studenterna har ett starkt inflytande över sin utbildning och den därtill hörande verksamheten. Detta är av betydelse för kvaliteten i utbildningen. Dessutom är det viktigt att studenterna själva bereds möjlighet att utforma stora delar av den till studierna hörande sociala miljön.

I sammanhanget måste den relativt korta tid som flertalet studenter befinner sig vid lärosätet beaktas. I syfte att snabbt stimulera studenterna till engagemang för sin utbildning och att möjliggöra studenternas inflytande över dess utformning är det viktigt att säkra formerna för inflytandet och kontinuiteten i såväl utbildningsbevakning som studiesocialt arbete. Nuvarande studentsammanslutningar har en mångårig historia och

har funnit demokratiska och väl fungerande arbets- och organisationsformer.

Invändningen mot ett kårobligatorium har gällt principen om negativ föreningsfrihet. Däremot har inga invändningar riktats mot innehållet i den verksamhet som sammanslutningarna bedriver eller sättet den bedrivs på. Tvärtom har såväl Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) som rektorer vid många universitet och högskolor uttalat sitt stöd för det nuvarande systemet.

Nuvarande system med ett kårobligatorium garanterar således att många nödvändiga och praktiska funktioner sköts på ett beprövat och tillfredsställande sätt. Genom att kostnaden för detta sprids ut på samtliga studenter garanteras den enskilde studenten ett inflytande och en god studiemiljö till en skäligen kostnad. Genom studentsammanslutningens rätt att själv besluta om de obligatoriska avgifterna kan sammanslutningen lägga grunden till ett långsiktigt engagemang. Kårobligatoriet kan ses som ett uttryck för tanken att studenterna har ett gemensamt ansvar för betydelsefulla uppgifter vid universitet och högskolor. En avveckling av kårobligatoriet skulle, utöver alla praktiska problem med hur den studentfackliga respektive studiesociala verksamheten skulle bedrivas, innebära merkostnader för staten i storleksordningen 38 miljoner kronor¹. Förutom detta skulle universitet och högskolor förlora alla de insatser som i dag görs genom flera tusen studenters frivilliga praktiska arbete.

¹ Val av studeranderepresentanter till olika universitets- och högskoleorgan 5 mkr; löner eller arvoden till funktionärer som bedriver utbildningsbevakning och kostnader för återkoppling till studenterna 20 mkr; kontorslokaler för utbildningsbevakning 5 mkr; utbildningsbevakning på nationell nivå (bidrag till SFS) 2 mkr; studentkårens nuvarande bidrag till Studenthälsan 6 mkr.

(Källa: SOU 1994:47 s. 89 f.)

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 oktober 1994

Närvarande: statsministern Carlsson, statsråden Sahlin, Hjelm-Wallén, Peterson, Hellström, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Tham, Schori, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Andersson, Winberg, Uusmann, Nygren, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Tham

Regeringen beslutar proposition 1994/95:96 Garanterat studentinflytande genom bibehållet kårobligatorium.